

Tematický článek o finanční stabilitě ——— 2/2022

Vztah MRELu a makrobezřetnostních kapitálových rezerv

Lukáš Pfeifer, Libor Holub



Česká národní banka ——— Tematický článek o finanční stabilitě ——— 2/2022

Tematické články o finanční stabilitě reagují na vybrané aktuální otázky týkající se problematiky finanční stability. Jejich cílem je edukativní a nenáročnou formou seznamovat veřejnost s výsledky analýz finanční stability a s konkrétními aspekty makroobezřetnostní politiky ČNB. Jsou samostatnou publikační řadou podporující analýzy a závěry Zprávy o finanční stabilitě.

Názory obsažené v tomto článku jsou názory autorů a neodrážejí nezbytně oficiální pozici České národní banky.

Editor: Tomáš Kahoun

Koordinátor: Martin Hodula

VZTAH MRELU A MAKROBEZPEČNOSTNÍCH KAPITÁLOVÝCH REZERV

Lukáš Pfeifer a Libor Holub¹

Článek se zabývá důsledky zavedení minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky (MREL) na účinnost makrobezpečnostní kapitálové regulace bankovního sektoru. Zkoumá jeho vliv na využitelnost kapitálových rezerv bank a případného kapitálového přebytku k absorpci ztrát a úvěrování ekonomiky v různých scénářích ekonomického vývoje. Využitelnost kvantifikuje v komplexním rámci současně platících kapitálových požadavků. Článek dochází k závěru, že využitelnost může vlivem zavedení MRELu klesat, a to zejména během déletrvajícího nepříznivého ekonomického vývoje u bank využívajících interní modely k řízení úvěrového rizika.

I. ÚVOD

Během globální finanční krize musela řada států ve spolupráci se svými centrálními bankami řešit nepříznivé dopady selhání finančních subjektů s cílem zabránit celkovému kolapsu finančního systému se souvisejícími negativními důsledky pro reálnou ekonomiku.² Řešením bylo využít veřejných prostředků s cílem zabránit náhlému ukončení činnosti řady subjektů, které byly významné pro finanční systém a jejichž selhání by vedlo k prohloubení finanční krize („too big to fail“). Zástupci G20, FSB a následně i politická reprezentace EU proto reagovali na důsledky globální finanční krize řadou legislativních iniciativ zaměřených na posílení odolnosti bankovního systému, a to jak v rámci běžného hospodaření, tak v případě řešení krize.

K posílení odolnosti v rámci běžného hospodaření (tzv. going concern odolnost) byl mimo jiné ustaven regulační rámec kapitálových rezerv. Současně vznikl nový rámec pro řešení krizí bank, jehož cílem je, aby banky poskytující zásadní funkce pro ekonomiku pokryly ztráty a náklady vzniklé v důsledku selhání především z vnitřních zdrojů (tzv. gone concern odolnost). Aby banka měla dostatečnou výši těchto zdrojů, je povinna udržovat požadovanou výši kapitálu a způsobilých závazků (dále MREL). Tento požadavek může být naplněn kapitálem, způsobilými závazky nebo jejich kombinací, přičemž struktura jeho plnění může mít v určitých situacích dopad na účinnost rámce kapitálových rezerv jako nástroje makrobezpečnostní politiky.

Domácí banky³ poskytující kritické funkce pro ekonomiku mají od ČNB stanovený průběžný požadavek na výši MRELu, kterou musí plnit od začátku roku 2022⁴, a konečný požadavek s termínem plnění od začátku roku 2024. Úroveň požadavku je stanovena pro každou banku individuálně a je vyjádřena jako podíl kapitálu a způsobilých závazků na rizikově vážených expozicích (dále režim TREA) a rizikově nevážených expozicích (dále režim TEM) s tím, že určující je vždy ten poměr, který v daný okamžik indikuje vyšší objem kapitálu a způsobilých závazků potřebných k jeho splnění. Udržování stanoveného MRELu by mělo zabezpečit, že po případném selhání by banka (či její část) mohla nadále pokračovat činnosti, neboť rekapitalizace jí umožní splnit právně dané podmínky pro poskytování bankovních služeb týkající se výše kapitálu a udržet si dostatečnou tržní důvěru.

Plnění MRELu kapitálem však může v určitých situacích omezit využití kapitálových rezerv a výši přebytku kapitálu k absorpci ztrát a úvěrování ekonomiky. K omezené využitelnosti kapitálových rezerv může docházet již od zavedení požadavku na pákový poměr platného od poloviny roku 2021 (Pfeifer a kol., 2016 nebo Pfeifer, 2020). MREL však může v určitých specifických situacích tato omezení dále posílit a navíc i omezit stabilizační roli kapitálového přebytku při řízení kapitálové pozice bank.⁵ Náš tematický článek popisuje a kvantifikuje vliv zavedení MRELu na kapitálový přebytek a využitelnost kapitálových rezerv bank v domácím bankovním sektoru. Pro účely článku je jako využitelný označován kapitál, který jsou banky schopny využívat k absorpci ztrát a úvěrování, aniž by došlo k porušení některého z paralelních minimálních kapitálových požadavků (na kapitálový poměr, pákový poměr či MREL).

Kapitola II se zabývá charakteristikami a strukturou MRELu, popisuje jeho plnění v českém bankovním sektoru a naznačuje možné interakce s paralelními minimálními kapitálovými požadavky. Kapitola II následně kvantifikuje dopad těchto interakcí na kapitálový přebytek a využitelnost kapitálových rezerv k absorpci ztrát a úvěrování ekonomiky na datech k prvnímu

¹ Lukáš Pfeifer, Česká národní banka, sekce finanční stability, lukas.pfeifer@cnb.cz. Libor Holub, Česká národní banka, sekce finanční stability, libor.holub@cnb.cz. Autoři za cenné komentáře děkují Tomáši Kahounovi, Radku Urbanovi a Lukáši Hreusovi.

² Evropská komise například informovala o státní podpoře v souvislosti s krizí v letech 2008 až 2011 ve výši 1,6 bilionu eur, což představuje téměř 13 % HDP EU (European Commission, 2012).

³ Pro zjednodušení dále uvádíme pouze banky. Nicméně Česká národní banka je podle zákona č. 374/2015 Sb. o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu („ZOPRK“) orgánem příslušným k řešení krize bank, družstevních záložen a některých obchodníků s cennými papíry („institute“) v České republice.

⁴ Blíže viz <https://www.cnb.cz/cs/reseni-krize-na-ft/obecny-pristup-ceske-narodni-banky-ke-stanoveni-minimalniho-pozadavku-na-kapital-a-zpusobile-zavazky/index.html>

⁵ Rozumíme jím kapitál držený bankami dobrovolně nad úroveň regulačních kapitálových požadavků.

čtvrtletí 2022. Empirická analýza je rozšířena v kapitole III o dopad *Nepříznivého scénáře* makrozátěžových testů solventnosti bankovního sektoru uvedených ve Zprávě o finanční stabilitě – jaro 2022 (ČNB, 2022). Pro účely empirické analýzy je využita řada predikcí platných ke konci roku 2021 a expertních předpokladů, vycházejících z aktuálně dostupných dat a projekcí včetně kapitálových plánů a plánů emise způsobilých závazků bank. Interpretace výsledků je jimi podmíněná. Obecné závěry článku ohledně dopadů MRELu na kapitálový přebytek a využitelnost kapitálových rezerv, které popisuje kapitola IV, však zůstávají při zachování stávající regulace platné.

II. MREL A STRUKTURA JEHO PLNĚNÍ

Tato kapitola popisuje účel MRELu, jeho působení v rámci kapitálové regulace, předpokládanou strukturu plnění v domácím bankovním sektoru a související důsledky pro využitelnost kapitálových rezerv a kapitálového přebytku k absorpci ztrát a úvěrování ekonomiky. Veškeré analýzy jsou provedeny za předpokladu ekonomického vývoje odpovídajícího *Základnímu scénáři* makrozátěžových testů uveřejněnému ve Zprávě o finanční stabilitě – jaro 2022 (ČNB, 2022), kapitálových plánů bank a jejich plánů emise způsobilých závazků ke konci roku 2021.

Od začátku roku 2022 je závazný průběžný cíl MRELu a v platnosti jsou tak **tři regulační požadavky, které vymezují minimální výši kapitálu drženého bankami**⁶ (Graf 1):

- požadavek na **kapitálový poměr** (rizikově vážený kapitálový požadavek),
- požadavek na **pákový poměr** (rizikově nevážený požadavek),
- požadavek na kapitál a způsobilé závazky** (vyšší z požadavků rizikově váženého a neváženého – MREL TREA/TEM).⁷

Požadavky na kapitálový a pákový poměr stanovují obezpečnostní pravidla (ukotvena v CRR/CRD) a jejich účelem je, aby kapitál bank pokrýval případné neočekávané ztráty (tzv. going concern odolnost). Banka musí držet minimální objem kapitálu podle toho z požadavků, který indikuje vyšší objem kapitálu:

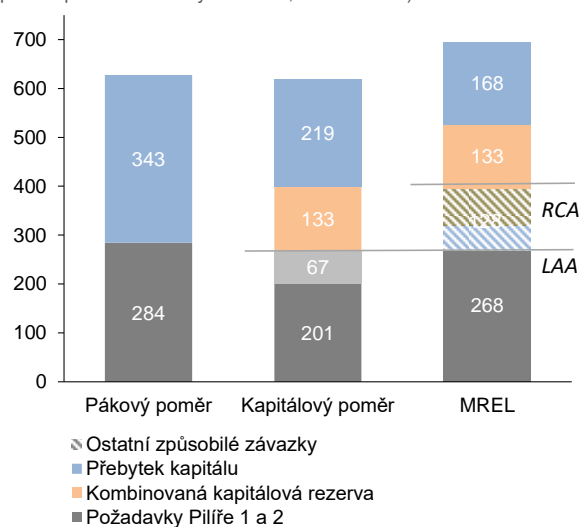
- **Požadavek na celkový kapitálový poměr** (stanovený procentní sazbou z rizikově vážených expozic) se skládá z regulačního minima Pilíře 1, dohledovým orgánem stanoveného dodatečného požadavku Pilíře 2 a kombinované kapitálové rezervy (CBR).⁸ Nad rámec regulačních požadavků obvykle banky drží přebytek kapitálu za účelem strategického řízení kapitálové pozice (viz Graf 1, sloupec kapitálový poměr).
- **Požadavek na pákový poměr** je stanoven ve výši 3 % celkových expozic a v případě globálně systémově významných institucí je dále doplněn rezervou k pákovému poměru (ta v podmínkách ČR není relevantní). Slouží jako obezpečnostní pojistka vůči riziku neúplného zachycení úvěrového rizika interními modely bank (modelové riziko / rizikové váhy)⁹ a měl by tak určovat minimální objem kapitálu bez ohledu na vývoj úrovně rizikových vah úvěrových expozic (viz Graf 1, sloupec pákový poměr).

MREL stanovují pravidla pro řešení krize bankovního sektoru. Jeho účelem je, aby banky poskytující zásadní funkce pro ekonomiku pokryly ztráty a náklady vzniklé v důsledku selhání především z vnitřních zdrojů a mohly nadále pokračovat ve své činnosti (tzv. going concern odolnost, blíže Kahoun, 2019). MREL se u těchto bank skládá ze **složky pro absorpci ztrát** (Loss Absorption Amount, LAA) a **rekapitalizační složky** (Recapitalization Amount, RCA). Banky, u nichž se v případě selhání předpokládá likvidace, disponují pouze složkou pro absorpci ztrát.

Složka pro absorpci ztrát obvykle odpovídá minimálním dohledovým kapitálovým požadavkům Pilíře 1 a Pilíře 2, resp. minimálnímu požadavku na pákový poměr, je-li pro danou banku určující. **Rekapitalizační složku** stanovuje orgán řešení

Graf 1 Struktura kapitálových požadavků a jejich plnění

(kapitál a způsobilé závazky v mld. Kč, k 31. 3. 2022)



Pramen: ČNB, výpočty autorů

Poznámka: Šrafovaná modrá plocha ilustruje plnění MRELu kapitálem, který je vykázan jako přebytek kapitálu nebo CBR.

⁶ Podobu kapitálových požadavků bankovního sektoru upravuje regulace CRD V, CRR II a BRRD II. V případě MRELu se nejedná pouze o minimálně stanovenou výši kapitálu, ale kapitálu a způsobilých závazků.

⁷ Minimální požadavek na pákový poměr je v EU závazný od 28. 6. 2021 ve výši 3 % celkových expozic, mezitímní cíl MRELu je závazný od roku 2022.

⁸ Kombinovaná kapitálová rezerva, která je součtem proticyklické kapitálové rezervy, bezpečnostní kapitálové rezervy a strukturálních kapitálových rezerv.

⁹ Blíže viz Malovaná, S. (2021): The pro-cyclicality of risk weights for credit exposures: Driven by the retail segment, Economic Systems, Elsevier, vol. 45(1), a Brož, V. a Pfeifer, L. (2021): Are the Risk Weights of Banks in the Czech Republic Pro-cyclical? Evidence from Wavelet Analysis, Journal of Central Banking Theory and Practice, vol. 10(1).

krize (v ČR se jedná o ČNB) individuálně a je ovlivněna řadou faktorů, přičemž klíčovým je systémová významnost a poskytování kritických funkcí pro ekonomiku. Dále se zohledňuje obchodní model, způsob potenciálního řešení krize (Tab. 1), model financování či rizikový profil. Je-li RCA složka stanovena, může být naplněna kapitálem, způsobilými závazky nebo jejich kombinací.

MREL má **podobu rizikově váženého poměru (režim TREA)**, který je obdobou kapitálového poměru, a **rizikově neváženého poměru (režim TEM)**, který je obdobou pákového poměru. Pro banku je určující ten z poměrů MREL, ve kterém je absolutní požadavek na MREL vyšší. To ovlivňuje převážně výši souhrnné rizikové váhy úvěrových expozic související s jejich strukturou. Pro banky s vyšší souhrnnou rizikovou vahou je obvykle určující režim TREA (banky reprezentující 75 % aktiv domácího bankovního sektoru), přičemž pro banky s nižší souhrnnou rizikovou vahou se může stát závazným režim TEM (banky reprezentující 25 % aktiv domácího bankovního sektoru), podobně jako je tomu u požadavku na pákový poměr (blíže Pfeifer a kol., 2016).

V režimu TREA jsou banky omezeny v možnosti využít kapitál k plnění MRELu a současně k plnění požadavku CBR. MREL má v tomto regulatorním režimu prioritní postavení vůči CBR (stacking order)¹⁰, které jsou jako požadavek k MRELu aditivní. V případě, že by banka neměla dostatek zdrojů k plnění MRELu a využila tak kapitál, kterým plní CBR, dojde k aktivaci omezení týkajících se rozdělování výnosů (blíže kapitola II.2). V takovém případě nelze CBR využít k absorpci ztrát a dalšímu úvěrování ekonomiky. V režimu TEM výše popsané omezení neplatí a kapitál sloužící k plnění požadavků na kombinovanou kapitálovou rezervu může být současně využit pro plnění MREL.

Tab. 1 Způsob stanovení rekapitalizační složky MREL

Režim MREL	Strategie řešení krize			Možnost využití CBR pro plnění MREL
	Bail-in	Transferový nástroj	Likvidace	
MREL/TREA	$(P1+P2)*TREA$	$(P1+P2)*TREA*koeficient$	N/A	NE
MREL/TEM	$3\%*TEM$	$3%*(TEM_{on-B/S}*koeficient+TEM_{off-B/S})$	N/A	ANO

Pramen: ČNB

Poznámka: Transferové strategie předpokládají využití nástroje přechodu činnosti na soukromého nabyvatele, nebo alternativně na překlenovací instituci. Koeficient, který je při výpočtu MRELu pro banky s touto strategií využíván, vyjadřuje předpokládaný podíl převáděných aktivit. V článku uváděné dopady MRELu na využitelnost kapitálu se týkají zejména bank se strategií bail-in.

II.1 VÝŠE A STRUKTURA REKAPITALIZAČNÍ SLOŽKY MREL

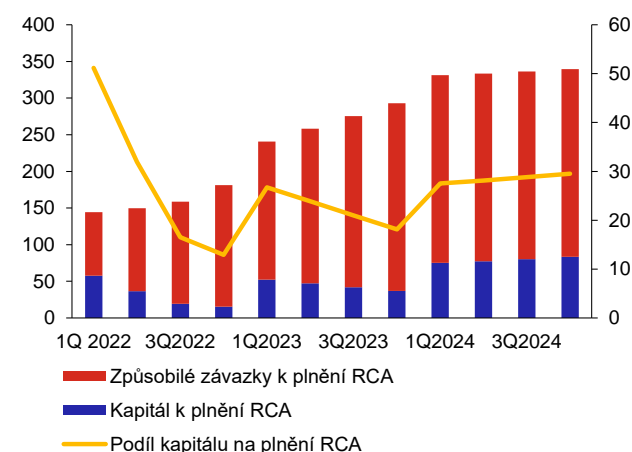
Objem kapitálu a způsobilých závazků k prvnímu čtvrtletí 2022 byl na úrovni domácího bankovního sektoru 396 mld. Kč (14,4 % rizikově vážených expozic). Z toho 268 mld. Kč činila složka pro absorpci ztrát tvořená kapitálem pilíře 1 a 2 a 128 mld. Kč rekapitalizační složka tvořená kapitálem a způsobilými závazky. Výše rekapitalizační složky vzroste začátkem roku 2024 vlivem platnosti konečného cíle MRELu.

Graf 2 znázorňuje strukturu plnění rekapitalizační složky MRELu začátkem roku 2022 a její předpokládaný vývoj do roku 2024. Zároveň zohledňuje aktuální plány emise způsobilých závazků v letech 2022 a 2023. Z grafu je patrné, že banky k prvnímu čtvrtletí 2022 využívaly k plnění MRELu kapitál ve výši 61 mld. Kč. Podíl kapitálu na plnění rekapitalizační složky MRELu tak činil 51 % a do konce roku 2023 se předpokládá jeho snížení na 18 %.

Tato kapitola dále popisuje dopad MRELu na výši přebytku kapitálu a využitelnost CBR k prvnímu čtvrtletí 2022, kterou ovlivňuje zejména výše popsaná struktura plnění rekapitalizační složky MRELu. K tomu využívá data z CRD

Graf 2 Výše a struktura plnění rekapitalizační složky MRELu

(v mld. Kč ke konci roku 2021, pravá osa: v %)



Pramen: ČNB, výpočty autorů

Poznámka: Výpočty zohledňují plány emisí způsobilých závazků domácích bank vydaných ke konci roku 2021. Jedná se o plány emisí v letech 2022 a 2023. Při výpočtech je vedle průběžného (od 2022) a konečného cíle (od 2024) zohledněn i indikativní (nezávazný) cíl MRELu (od 2023).

¹⁰ Jedná se o pořadí, ve kterém se dílčí složky kapitálu a způsobilých závazků použijí pro plnění jednotlivých požadavků.

reportingu (COREP), plánů financování bank a plánů emise způsobilých závazků / dluhových nástrojů bank.

II.1.1 Vliv přístupu k plnění RCA na přebytek kapitálu v domácím bankovním sektoru

K prvnímu čtvrtletí 2022 využívaly banky k plnění MRELu 48 mld. Kč kapitálového přebytku a jeho využitelná část tak klesla z 213 mld. Kč na 165 mld. Kč (77 % celkového přebytku), resp. 6,1 % rizikově vážených expozi. Světle šedá plocha v Grafu 3 znázorňuje plánované využití kapitálu k plnění rekapitalizační složky až do konce roku 2023. Z Grafu 2 je patrné, že zejména větší banky ve svých plánech z konce roku 2021 předpokládaly, že v dalších letech budou rekapitalizační složku MRELu plnit především způsobilými závazky. To by mělo za jinak stejných podmínek uvolňovat přebytek kapitálu buď k potenciálnímu rozdělení, absorpci ztrát nebo k posílení úvěrového potenciálu bankovního sektoru.

Pomocí níže uvedeného vzorce lze kvantifikovat vliv MRELu na úvěrový potenciál kapitálového přebytku. Ten vlivem MRELu poklesl k prvnímu čtvrtletí 2022 ze zhruba 3,1 bil. Kč a na 2,4 bil. Kč (tj. cca o 22 % úvěrového potenciálu kapitálového přebytku).

$$\text{Dopad MRELu na úvěrový potenciál přebytku kapitálu} = \frac{\text{Kapitálový přebytek využívaný pro MREL}}{(\text{Pilíř 1 abs.} + \text{Pilíř 2 abs.} + \text{CBR abs.})} \cdot \frac{1}{\text{RWkreditní riziko RWE celkem}}$$

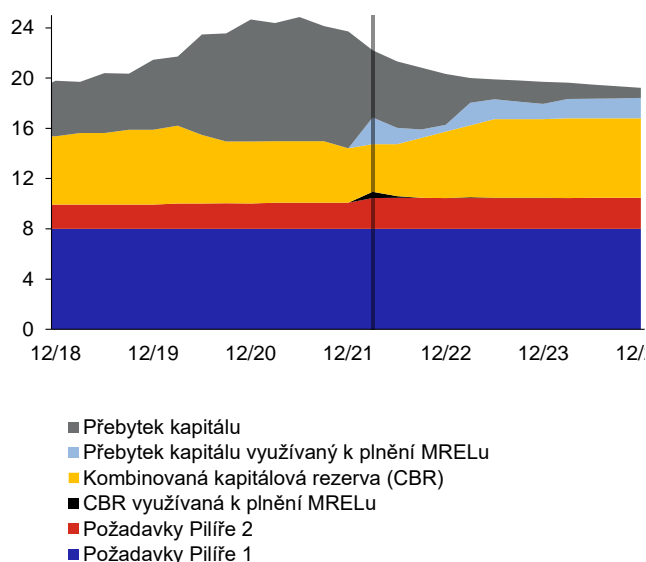
II.1.2 Vliv režimu MREL na využitelnost CBR v domácím bankovním sektoru

CBR se skládá z rezerv reagujících na konkrétní cyklická či strukturální systémová rizika. Tyto rezervy by měly v nepříznivém období zajistit dostatečnou odolnost bank. Vlivem jejich využití k plnění MRELu v režimu TEM (blíže kapitola II.1.1) však může být předpokládaná role CBR omezena. Domácí banky, pro něž je určující MREL vyjádřený v TEM, používají k prvnímu čtvrtletí 2022 k jeho plnění 13 mld. Kč kapitálových rezerv. Využitelná část kapitálových rezerv tak na sektorové úrovni klesla ze 133 mld. Kč na 120 mld. Kč (90 % z CBR). Nicméně, dodatečný dopad MRELu na využitelnost kapitálových rezerv nebyl k prvnímu čtvrtletí 2022 reálně žádný, neboť banky využívaly kapitálových rezerv i k plnění požadavku na pákový poměr, a to ve výši 29 mld. Kč.

Pomocí níže uvedeného vzorce lze kvantifikovat dopad těchto překryvů CBR a minimálních kapitálových požadavků na úvěrový potenciál CBR, který k prvnímu čtvrtletí 2022 snižuje úvěrový potenciál ze zhruba 2,2 bil. Kč na přibližně 2,0 bil. Kč. (tj. cca 10 % úvěrového potenciálu).

Graf 3 Struktura kapitálu a kapitálových požadavků v domácím bankovním sektoru

(v % rizikově vážených expozi)



Pramen: ČNB, výpočty autorů

Poznámka: Predikce kapitálu předpokládá konstantní úroveň rizikových vah, rizikové expozice jsou spočteny na základě předpokladů bank o budoucích úvěrech, které banky uvádějí do výkazu „Plány financování banky“ (FPSIFE10). Dále zohledňuje emise způsobilých závazků bank s nenulovou rekapitalizační složkou MRELu. Výpočty ohledně kapitálu využívaného k plnění MRELu dále vycházejí z plánů emise způsobilých závazků.

$$\text{Dopad MRELu na úvěrový potenciál kapitálových rezerv} = \frac{\text{CBR využívaná pro MREL}}{(\text{Pilíř 1 abs.} + \text{Pilíř 2 abs.})} \cdot \frac{1}{\text{RWkreditní riziko RWE celkem}}$$

II.2 NEPLNĚNÍ CBR PŘI PLATNOSTI MRELU: REGULATORNÍ UKOTVENÍ

Tato část popisuje potenciální důsledky neplnění CBR a jejich vztah k MRELu. Lze předpokládat, že v běžných ekonomických podmínkách k tomuto jevu nebude docházet, nicméně během nepříznivého ekonomického vývoje může dojít k situacím, kdy banka prolomí CBR nebo dokonce nebude plnit některý z minimálních kapitálových požadavků. Pokyny EBA (2015) popisují důsledky neplnění minimálních kapitálových požadavků včetně MRELu a postupy a nástroje relevantních orgánů, kterými na různé závažná porušení mohou reagovat. Nicméně žádný z případných úkonů (v ČR

upravuje ZOPRK, § 137) není automatický a každý vyžaduje důkladné uvážení. Případnými úkony se článek dále nezabývá a zaměřuje se na důsledky neplnění CBR v souvislosti s jejich využitím k plnění MRELu.

Kapitálové rezervy mají oproti ostatním kapitálovým požadavkům specifický charakter měkkého limitu. Jejich využití k absorpci ztrát nebo úvěrování reálné ekonomiky bankou je plně v souladu se současným regulatorním rámcem. Pokud banka využije CBR, vztahují se na ni omezení na rozdělení zisků (tj. opatření na zachování kapitálu) platná do té doby, dokud není rezerva opět naplněna. Při platnosti MRELu tak mohou nastat dva stavy neplnění CBR (viz Schéma 1).

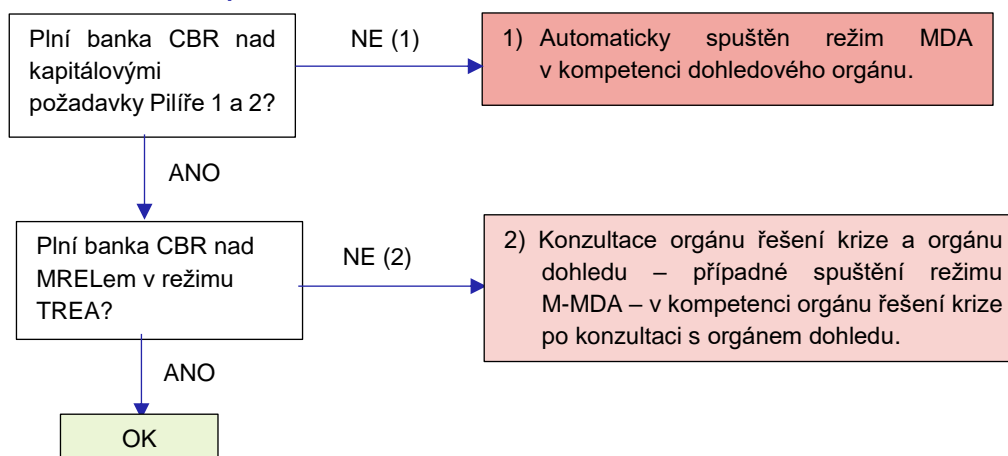
1) Banka neplní CBR nad minimálním požadavkem kapitálového poměru (P1 a P2).

Neplnění CBR spouští tzv. režim omezení rozdělování výnosů (MDA, Maximum Distributable Amount).¹¹ Banka následně předloží plán zachování kapitálu (dle článku 142 CRD V), který schvaluje dohledový orgán a přechodně omezí rozdělování zisku (dle článků 141, 141a, 141b CRD V), dokud nebude rezerva doplněna. Nejvyšší možná částka zisku k rozdělení je odstupňována podle míry neplnění CBR.

2) Banka plní CBR nad P1 a P2, ale k plnění MRELu v režimu TREA využívá kapitál CBR, tzn. neplní CBR nad MRELEM.

Pokud banka neplní CBR aditivní k požadavku MREL v režimu TREA, spouští se tzv. režim omezení rozdělování výnosů s ohledem na MREL (M-MDA, Maximum Distributable Amount related to MREL).¹² Není však automatický, ale závisí na rozhodnutí orgánu řešení krize po konzultaci s orgánem dohledu. K automatickému omezení dochází až při neplnění CBR využitím pro MREL po dobu alespoň 9 měsíců. Automatismus ovšem neplatí, pokud banka neplní CBR z důvodu vážného narušení fungování finančního trhu a omezení by mělo negativní vliv na finanční stabilitu. Mechanismus obnovy CBR zajišťuje M-MDA.

Schéma 1: Možnosti neplnění CBR



Zdroj: Vlastní zpracování

Poznámka: CBR = kombinovaná kapitálová rezerva; MDA = režim omezení rozdělování výnosů v situaci, kdy banka neplní CBR nad minimálním požadavkem kapitálového poměru (P1 a P2); M-MDA = režim potenciálního omezení rozdělování výnosů v situaci, kdy banka k plnění MRELu v režimu TREA využívá kapitál CBR, tzn. neplní CBR nad MRELEM.

III. MREL A RIZIKA NEPŘÍZIVÉHO EKONOMICKÉHO VÝVOJE

Kapitola III se zabývá dopady nepříznivého ekonomického vývoje reprezentovaného *Nepříznivým scénářem* zátěžových testů solventnosti bank uveřejněným ve Zprávě o finanční stabilitě – jaro 2022 na výši MRELu, jeho plnění a potenciální spuštění režimu MDA, resp. M-MDA.

¹¹Tato situace byla regulatorně ukotvena již před platností MRELu.

¹²Upravuje ZOPRK (§ 26a) dle BRRD2.

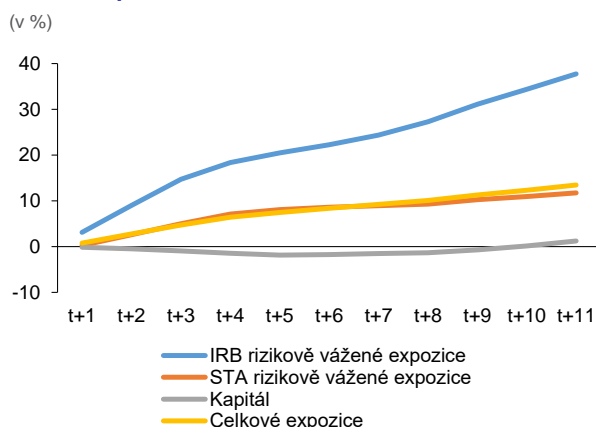
III.1 PLNĚNÍ MRELU V NEPŘÍZNIVÉM SCÉNÁŘI V REŽIMU TREA

Nepříznivý ekonomický vývoj působí na kapitálovou pozici bank různými kanály, přičemž může vést až k neplnění CBR, případně MRELu. V této části se zabýváme dopady vývoje i) objemu kapitálu, ii) rizikově vážených expozic (RWE) a (iii) celkových expozic během nepříznivého období (Graf 4) na plnění CBR a MRELu bankovního sektoru (Graf 5).

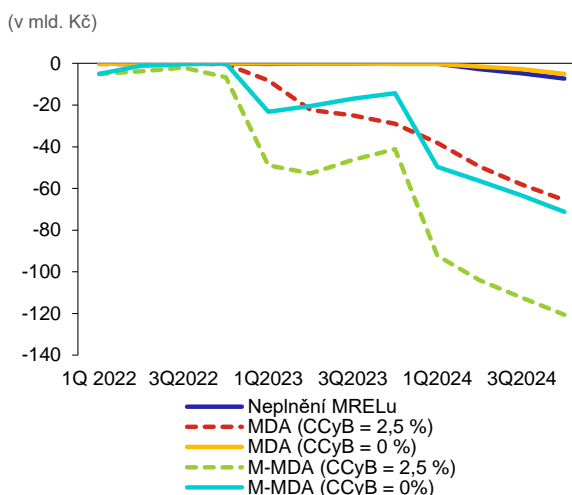
Objem kapitálu je podmíněn vývojem RWE, ziskovostí a dividendovou politikou. Rizikově vážené expozice se mohou během nepříznivého ekonomického vývoje zvyšovat vlivem růstu stavu úvěrů a/nebo zvýšením jejich rizikovosti u IRB bank (80 % aktiv domácího bankovního sektoru), což může být typické pro déletrvající nepříznivé ekonomické podmínky.¹³ Současně rostou úvěrové ztráty, které snižují ziskovost, a tedy i základnu pro posilování kapitálu. Zisk nemusí postačovat ke krytí úvěrových ztrát a zvýšeného kapitálového požadavku v důsledku růstu RWE. K absorpci ztrát tak může být využíván i kapitál, jehož absolutní výše pak klesá. To může vést i k poklesu kapitálového poměru, resp. schopnosti plnit CBR a MREL.

Simulace uvedená v Grafu 5 ilustruje dopad *Nepříznivého scénáře*¹⁴ na požadavek MRELu a CBR (včetně rozpuštění proticyklické kapitálové rezervy, dále jen CCyB). Simulace nepředjímá předhledící reakci bank na potenciální zhoršení kapitálové pozice. Na druhou stranu abstrahuje od potenciálních rizik souvisejících s obnovou/emisí způsobilých závazků během nepříznivého období, která by mohla negativní dopad na kapitálovou pozici bank dále prohloubit.¹⁵

Graf 4 Kumulativní změna vybraných proměnných během nepříznivého scénáře zátěžového testu



Graf 5 Dopad nepříznivého scénáře na plnění CBR a MRELu



Zdroj: ČNB, výpočty autorů

Poznámka: Výpočty vedle vývoje vybraných proměnných dle nepříznivého scénáře makrozátěžových testů zohledňují také odsouhlasenou výši výplaty dividend v roce 2022 a plány emise způsobilých závazků bank s nenulovou rekapitalizační složkou MRELu. Při výpočtech je vedle průběžného (od roku 2022) a konečného (od roku 2024) zohledněn i indikativní (nezávazný) cíl MRELu (od roku 2023).

Výsledek indikuje, že tři banky by v takové situaci neměly dostatek kapitálu CBR nad požadavky Pilíře 1 a Pilíře 2 a i přes uvolnění CCyB by u nich došlo ke spuštění MDA. Potřeba doplnění kapitálu by činila celkem 5 mld. Kč (0,2 % RWE bankovního sektoru). Osm bank by neplnilo CBR nad MRELEM a mohlo by tak u nich po zvážení orgánu řešení krize a orgánu dohledu (v ČR oba v ČNB) rovněž dojít k omezení rozdělování zisků (výplaty dividend). Pro opuštění režimu M-MDA by měly zvýšit svůj kapitál a/nebo emitovat způsobilé závazky ve výši 71 mld. Kč (2,6 % RWE bankovního sektoru). Některé z bank, které by v *Nepříznivém scénáři* neplnily CBR nad MRELEM ani nad minimálním požadavkem na kapitálový poměr, by měly zároveň omezenou využitelnost CBR vlivem paralelního požadavku na pákový poměr. Tři banky by během

¹³ Nárůst RWA je u IRB bank významnější. U STA bank je vývoj RWA v nepříznivém scénáři obdobný jako vývoj celkových expozic. Vyšší růst RWA u IRB bank je dán tím, že do interních modelů vstupují parametry za posledních cca 8 let. Během nepříznivého období se tedy do modelu postupně dostávají parametry ilustrující zvýšená rizika, což vede k postupnému nárůstu rizikových vah. To za jinak stejných podmínek vede k růstu rizikově vážených kapitálových požadavků včetně MRELu v režimu RWA.

¹⁴ Blíže Zpráva o finanční stabilitě – jaro 2022, část IV.1

¹⁵ Stabilizační roli může v této oblasti hrát delší splatnost portfolia způsobilých závazků.

nepříznivého scénáře neplnily MREL. K jeho splnění by tak bylo třeba emitovat způsobilé závazky nad rámec stávajících emisních plánů ve výši 7 mld. Kč (0,3 % RWE bankovního sektoru).¹⁶

Tyto výsledky podtrhují důležitost udržování kapitálového přebytku nad MRELEM a CBR, resp. přebytku způsobilých závazků během příznivého ekonomického vývoje. Přebytek by měl zajistit dostatečnou odolnost bankovního sektoru pro případ nepříznivého vývoje včetně zajištění plné účinnosti CBR.

III.2 PLNĚNÍ MRELU V NEPŘÍZNIVÉM SCÉNÁŘI V REŽIMU TEM

Růst rizikově vážených expozic IRB bank může během nepříznivého scénáře hypoteticky vést k tomu, že MREL v režimu TREA bude pro některou z bank dosud podléhajících režimu TEM vyšší. Změna režimu z TEM na TREA by mohla mít dopad na plnění CBR nad MRELEM a spuštění M-MDA. Banka by pro účely plnění MRELU totiž využívala CBR v režimu TREA, kde toto není regulatorně umožněno a vede ke spuštění M-MDA (banka neplní CBR nad MRELEM). V rámci výše provedené simulace nedošlo na horizontu zátěžového testu ke změně ani u jedné z bank v režimu TEM.

IV. ZOBECNĚNÍ PRINCIPŮ DOPADU MRELU NA VYUŽITELNOST KAPITÁLOVÝCH REZERV A KAPITÁLOVÉHO PŘEBYTKU

Využitelnost kapitálových rezerv k absorpci ztrát a úvěrování ekonomiky je obecně ovlivněna tím, zda je pro danou banku určující (vyšší) rizikově vážený minimální kapitálový poměr (požadavek Pilíře 1 plus Pilíře 2), nebo rizikově nevážený minimální požadavek na pákový poměr. To je dáno průměrnou rizikovou vahou dané banky, a tedy zejména jejím obchodním modelem. V situaci, kdy je určující požadavek na pákový poměr a MREL je vyšší v režimu TEM, dochází za jinak stejných podmínek k potenciálnímu omezení využitelnosti kapitálových rezerv. Při tomto statickém pohledu může MREL vést k dodatečnému omezení využitelnosti kapitálových rezerv nad rámec omezení plynoucího z požadavku na pákový poměr.

V situaci, kdy je vyšší rizikově vážený kapitálový požadavek a MREL v režimu TREA, může docházet během náběhové fáze plnění MRELU k omezení výše kapitálového přebytku a jeho následnému ustálení na dlouhodobě nižší úrovni. Dopad MRELU na kapitálový přebytek pak přímo ovlivňuje podíl kapitálu a způsobilých závazků na jeho plnění – nižší podíl způsobilých závazků na plnění MRELU znamená za jinak stejných podmínek významnější dopad na roli kapitálového přebytku využitelného pro řízení kapitálové pozice banky.

Výsledky kapitoly III ilustrují působení MRELU na plnění jednotlivých kapitálových požadavků v *Nepříznivém scénáři* zátěžových testů, a představují tedy dynamický pohled na interakci paralelních minimálních kapitálových požadavků. Liší se podle toho, zda je pro danou banku určující minimální kapitálový požadavek na kapitálový poměr (Pilíř 1 a Pilíř 2) nebo požadavek na pákový poměr. Konkrétně rozlišujeme tyto tři případy:

- 1) Pro banku je určující rizikově vážený požadavek na **kapitálový poměr** (minimální požadavek Pilíře 1 a Pilíře 2) – v *Nepříznivém scénáři* dochází u IRB bank k růstu rizikově vážených expozic (Graf 4). To vede k růstu MRELU, poklesu využitelného kapitálového přebytku, případně neplnění kapitálových rezerv nad MRELEM (spuštění režimu M-MDA, blíže kapitola II.2).
- 2) Pro banku je určující minimální požadavek na **pákový poměr** – v takové situaci dochází k omezení využitelnosti kapitálových rezerv vlivem jejich překryvu s požadavkem na pákový poměr. Pokud chceme zohlednit dodatečný efekt MRELU během nepříznivého ekonomického vývoje, musíme rozlišovat dvě situace:
 - a. V *Nepříznivém scénáři* zůstane určující požadavek na pákový poměr – využitelnost kapitálových rezerv zůstane omezena vlivem požadavku na pákový poměr. Růst rizikově vážených expozic během nepříznivého období může snižovat překryv CBR a požadavku na pákový poměr, zatímco omezující vliv MRELU na využitelnost kapitálových rezerv může zůstat konstantní. Tato situace se v provedeném zátěžovém testu týkala všech bank, pro které byl na začátku testu určující požadavek na pákový poměr.
 - b. V *Nepříznivém scénáři* se změní určující minimální kapitálový požadavek na rizikově vážený kapitálový poměr vlivem růstu rizikově vážených expozic IRB bank. Tato situace může nastat v případě, že výše požadavku na pákový poměr není na počátku nepříznivého vývoje výrazně vyšší oproti rizikově váženému požadavku na kapitálový poměr. Uvedená změna by eliminovala překryv kapitálových rezerv s požadavkem na pákový poměr a kapitálové rezervy by se mohly stát plně využitelnými. Pokud však zohledníme MREL, k uvolnění kapitálových rezerv pravděpodobně nedojde. Výše uvedený vývoj totiž

¹⁶ Při plném rozpuštění CCyB může být část kapitálu vázaného k plnění CBR použita k plnému pokrytí LAA a částečně také RCA. K plnému pokrytí RCA je však navíc zapotřebí dodatečná emise způsobilých závazků ve výši 51,3 mld. Kč.

pravděpodobně vyvolá přepnutí režimu TEM do režimu TREA. V režimu TREA není umožněno využití kapitálu CBR k plnění MRELu, banka proto s největší pravděpodobností přestane plnit CBR nad MRElem, dojde ke spuštění M-MDA a v závislosti na výši kapitálového přebytku vzroste také riziko neplnění MRELu. V *Nepříznivém scénáři* zátěžového testu (kapitola III) nedošlo k tomuto hypotetickému případu u žádné z testovaných bank.

V. ZÁVĚR

Od začátku roku 2022 je pro domácí banky závazný požadavek na kapitál a způsobilé závazky (MREL), který dále podporuje odolnost bankovního sektoru. Na druhou stranu jeho zavedení zvyšuje složitost kapitálové regulace bankovního sektoru a ovlivňuje praktické fungování kapitálových rezerv. Přímý vliv na tuto problematiku má samotné zavedení nové prahové hodnoty pro neplnění CBR v podobě režimu M-MDA, tedy potenciálního omezení výplaty dividend při neplnění kapitálových rezerv nad MRElem.

Článek zkoumá dopad zavedení MRELu na využitelnost kapitálových rezerv a výši kapitálových přebytků v bankovním sektoru. Konkrétní dopad je ovlivněn podílem kapitálu a způsobilých závazků na plnění MRELu a tím, zda je pro danou banku určující (vyšší) rizikově vážený minimální kapitálový poměr, nebo minimální požadavek na pákový poměr, což ovlivňuje výše souhrnné rizikové váhy banky. Při statickém pohledu banky v ČR využívaly k prvnímu čtvrtletí 2022 pro účely plnění rekapitalizační složky MRELu 61 mld. Kč (2,2 % RWE bankovního sektoru) – z toho 48 mld. Kč z přebytku kapitálu a 13 mld. Kč z kapitálových rezerv. Dodatečný dopad MRELu na využitelnost kapitálových rezerv ovšem nebyl reálně žádný, neboť banky využívaly kapitál z kapitálových rezerv i k plnění požadavku na pákový poměr, a to ve výši 29 mld. Kč. Ze statického pohledu tedy došlo pouze k snížení kapitálového přebytku bankovního sektoru. Očekávaný růst podílu způsobilých závazků na plnění rekapitalizační složky by měl podíl kapitálu na plnění MRELu v čase snižovat, a to zejména u systémově významných bank.

Dynamický pohled na problematiku efektu zavedení MRELu na využitelnost kapitálových rezerv a výši kapitálového přebytku ilustrují výsledky *Nepříznivého scénáře* zátěžových testů solventnosti bankovního sektoru. Během nepříznivého vývoje dochází k růstu úvěrových ztrát, který ovlivňuje kapitálovou pozici bankovního sektoru zejména dvěma kanály – poklesem kapitálu v důsledku absorpce úvěrových ztrát a růstem rizikově vážených expozic. Výsledky ukazují, že v důsledku nepříznivého scénáře by řada bank neplnila v různém rozsahu CBR nad MRElem (spuštění režimu M-MDA) a v menším rozsahu ani nad minimálními požadavky Pilíře 1 a Pilíře 2. Některé banky by v omezené míře neplnily také MREL. Zmíněné výsledky *Nepříznivého scénáře* zátěžových testů se týkají ve větší míře bank s IRB přístupem k řízení úvěrového rizika, u kterých působí významněji druhý výše zmíněný kanál v podobě růstu rizikově vážených expozic. Specifický druh problémů může znamenat také hypotetická změna režimu MREL z TEM do TREA, kdy by banka náhle nemohla využívat kapitálové rezervy pro plnění MRELu a ocitla by se v režimu M-MDA. K takové situaci nedošlo během *Nepříznivého scénáře* u žádné z testovaných bank.

Výsledky naznačují příznivou roli vyššího kapitálového přebytku a způsobilých závazků nad vlastním požadavkem na MREL během příznivého ekonomického období. Ten by omezil rizika dopadu nepříznivého scénáře na kapitálovou pozici bankovního sektoru, zejména u systémově významných bank využívajících přístup IRB. Z makrobezpečnostního hlediska by bylo optimální, aby banky plnily rekapitalizační složku plně způsobilými závazky, což zvyšuje flexibilitu při využívání přebytku kapitálu k řízení kapitálové pozice bank a využitelnost kapitálových rezerv k absorpci ztrát a úvěrování ekonomiky.

LITERATURA

Brož, V. a Pfeifer, L. (2021): Are the Risk Weights of Banks in the Czech Republic Procyclical? Evidence from Wavelet Analysis, *Journal of Central Banking Theory and Practice*, vol. 10(1), 113–139.

ČNB (2017): Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017, Česká národní banka. ISBN 978-80-87225-71-4.

ČNB (2022): Zprávě o finanční stabilitě – jaro 2022, Česká národní banka. ISSN 2788-1229.

EBA (2015): Guidelines on the Interpretation of the Different Circumstances When an Institution Shall Be Considered as Failing or Likely to Fail Under Article 32(6) of Directive 2014/59/EU. EBA/GL/2015/07.

ESRB (2021): Report of the Analytical Task Force on the Overlap Between Capital Buffers and Minimum Requirements. December 2021.

EK (2012): State Aid Scoreboard – Report on State Aid Granted by the EU Member States – Autumn 2012 Update, European Commission. Dostupné na: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/2012_autumn_en.pdf.

Kahoun, T. (2019): Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky (MREL): Obecný přístup České národní banky, tematický článek o finanční stabilitě 4/2019.

Malovaná, S. (2021): The Pro-cyclicality of Risk Weights for Credit Exposures: Driven by the Retail Segment, *Economic Systems*, vol. 45(1).

Pfeifer, L., Holub, L., Pikhart, Z. a Hodula, M. (2017): Leverage Ratio and its Impact on the Resilience of the Banking Sector and Efficiency of Macroprudential Policy. *Finance a úvěr: Czech Journal of Economics & Finance*, 67(4), 277–299.

Pfeifer, L. (2020): Využitelnost kapitálových rezerv v prostředí závazného požadavku na pákový poměr. ČNB, tematický článek o finanční stabilitě 6/2020.

Vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
sekce finanční stability
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE SEKCE KANCELÁŘ
Tel.: 224 413 112
www.cnb.cz